

AZ ERDÉSZETI GAZDASÁGTANI KUTATÁSRÓL

DR. ILLYÉS BENJAMIN

Az ERTI keretén belül 1964. elejétől indult meg önálló szervezeti keretek közt az erdészeti gazdaságtani kutatás két kutatóval és öt segéderővel. Jelenleg öt kutató és hét segéderő foglalkozik a legfontosabb ágazati és vállalati szintű ökonómiai problémák megoldásával.

Az erdészeti gazdaságtani osztály kiemelt feladata a *gazdaságirányítás ökonómiai megalapozottságának fokozását* szolgáló kutatások teljesítése. Ezen belül két feladatcsoport alakult ki:

- a természeti erőforrások racionális használata,
- és közvetlenül a gazdasági szabályozást szolgáló ökonómiai ismeretek fejlesztése.

Az első nagyobb témakör a *többcélú erdőgazdálkodást* és földek racionális használatát elősegítő kutatásokat foglalja magában. Részeredményeket értünk el az erdő egyéb hasznos funkcióinak értékelése területén. Nemzetközi szinten figyelmet érdemel a rekreációs funkció, a talajvédelmi és erózió elleni védőhatás ökonómiai értékelését szolgáló kutatások eredménye. A számítások állami erdőgazdaságokra bontva mutatják ki e funkciók közgazdasági értékét. Az eredmények felhasználhatók e funkciók finanszírozásának kialakítására.

A *faanyag szerinti erdőértékelés* értékes hagyománnyal rendelkezik. A korábbi kutatások módszertani eredményeit felhasználva aktualizáltuk az erdők értékét. Tisztáztuk a potenciális, a jelenlegi erdőállapot szerinti és az erdőtervi előírások szerint levezetett értékek közgazdasági tartalmát. Az utóbbi eljárás módszertanilag is újszerű megoldás. Ezt használjuk fel az erdőföldek ökonómiai értékének kifejezésére is. Az így levezetett adat azt tükrözi, hogy az erdőterv szerinti gazdálkodás esetén egy adott gazdálkodó egység hektáronkénti különbözeti járadéktermelő képessége éves szinten miként alakul. Ezek az adatok összhangban vannak a mezőgazdasági földek értékelésére kialakított eljárással így felhasználhatók a támogatási és adózási rendszer működtetésére is.

Az erdőterületek *kisajátítására* a klasszikus eljárások továbbfejlesztésével alakítottuk ki az ún. dinamikus erdőértéket. Erdőrészlet szemléletben fejezi ki az adott terület konkrét életkorától számítva, örökös erdőgazdasági használatot feltételezve a várható különbözeti járadék hektáronkénti éves nagyságát. Megfelelő kamatlábbal e produktumot helyettesítő vagyoni értéke kifejezhető.

A különbözeti járadék szemléletű erdőértékek felhasználhatók az *erdőtelepítési döntések* ökonómiai megalapozására is. A jelenleg mezőgazdasági hasznosítású földek különbözeti járadéktermelő képességét az újonnan kialakított komplex értékszámok fejezik ki. Melléállítva az erdészeti hasznosításból várható hektáronkénti éves járadékot, ökonómiai oldalról tárjuk fel az erdőtelepítés célszerűségét. Az eljárást kiegészítettük a nem anyagi jellegű produktumok kifejezésével. Így a döntés során a komplex hasznosításból származó előnyök is figyelembe vehetők.

Az első témacsoport szintéziseként foglalkozunk a *vagyonérdekeltség* erdőgazdasági kibontakoztatásának lehetőségeivel és korlátaival. E kutatásokat az OTKA keretében elnyert pályázat is segíti. Az erdőművelés finanszírozásának magyar módszere elvileg lehetőséget teremt az erdősítések területén a rövid és hosszú távú érdekek konfliktusának mérséklésére. Megoldatlan

azonban az élőfakészlet-gazdálkodás egészének beillesztése a gazdálkodás irányítási rendszerébe. Kutatásunk — kapcsolódva a hasonló tartalmú általános közgazdasági kutatásokhoz — e probléma feltárását és megoldását szolgálja. Így kapcsolódik a második nagy témacsoporthoz, melynek célja a gazdasági szabályozás rendszerének továbbfejlesztése.

E feladatkörön belül kiemelt jelentőségű az *erdőművelés finanszírozási rendszerének* továbbfejlesztése. Hazánkban évtizedek alatt kialakult eljárás több generáció együttműködésének — a hazai szakközönség által nem eléggé értékelt, de nemzetközileg igen jelentősnek tartott — eredménye. Az erdőterv szerinti gazdálkodás és a tovább növekvő vállalati önállóság fontos gazdasági eszköze, feloldja a társadalmi és csoport, valamint rövid és hosszú távú érdekek ellentmondásait. A változó körülmények megkövetelik az alkalmazott eljárás szigorú kritikai elemzését és az új körülményeknek megfelelő fejlesztését. E kutatásoknak két fő iránya van:

— Az erdőfenntartási járulék *elvonási módszer* tökéletesítése. Célunk a fakitermelési különbözeti járulék minél pontosabb kifejezése és elválasztása a jobb gazdálkodásból származó többlet eredménytől. Így a járulék befizetési kötelezettség a természeti adottságból származó jövedelemhez pontosabban köthető. Számos eljárást vizsgálunk. Széles körű szakmai vita után teszünk javaslatot az új eljárás alkalmazására.

— A másik fő irány az Erdőfenntartási Alap *hatékonyabb felhasználását* szolgálja. A jelenlegi módszer egyszerűsége folytán könnyen kezelhető. Meg kell vizsgálni, hogy a tájak, a fafajok és termőhelyek szerinti nagyobb differenciálás jobban szolgálja-e az erdők újratermelését? Ehhez kapcsolódik a fejlődési szakaszok műszaki átvételt meghatározó időpontjainak és szakmai követelményeinek pontosabb rögzítése. Természetesen a finanszírozás több variációját is vizsgáljuk. Ezek közül megemlítjük a vállalatok önfinanszírozására épülő eljárást.

A finanszírozási módszer továbbfejlesztése keretében felülvizsgáljuk az Erdőfenntartási Alap felhasználási lehetőségeinek céljait. Az új lehetséges feladatok között szerepel az Erdőfenntartási Alap növekvő szerepe a gazdálkodó szervezetek erdőterülete nagyságának bővítésében, valamint az erdőva-gyon racionális kezelésében való érdekelttség megteremtésében.

Az erdőgazdálkodásban a termelés sajátosságából következően a gazdasági eredményben jelentős szerepet játszanak a *természeti adottságok*. E hatások pontosabb kifejezése az erdészeti gazdaságtani kutatások kiemelt feladatai közé tartozik. Az így kapott eredmények az erdőfenntartási járulék-elvonás és az adózás-támogatás rendszerének továbbfejlesztését egyaránt elősegíti.

A felsorolt feladatok megoldása elengedhetetlenné teszi az *erdőművelési és fahasználati költség-számítási eljárások fejlesztését*, az ezzel kapcsolatos információk rendszeres gyűjtését és elemzését. A vállalati önállóság kereteihez alkalmazkodva reprezentatív adatgyűjtésekkel képzelhető csupán el hosszabb távon e feladat teljesítése. Jelentős kutatási eredmény annak tisztázása, hogy az erdőművelés költségeinek levezetésénél minél pontosabban meg kell ragadni a meghatározó technológiák költségeit. Ezek közül a döntő szerepet játszó lemagasabb költségű technológiára építjük az erdőművelési egység-árakat. Ennek megállapítása és minél pontosabb levezetése a szabályozás szempontjából meghatározó.

A vállalati szintű fahasználati költség-számítás állandó tökéletesítését évek óta folyamatosan végezzük. Tevékenységünk a saját felhasználású faanyag értékének realisabb számbavételére, az egyenértékszámok pontosabbá és a

költségtartalom egységesebbé tételére irányul. Fontos feladatunk a fakitermelési technológiai költségek precízebb kifejezése és az erdőrésztlet-szemléletű költségszámítások kialakítása.

Napjainkban a gazdasági élet szabályozása teljesen új alapokra helyeződik. Valamennyi kutatásunk célja annak feltárása, hogy az esetleg bekövetkező változások miként hatnak az erdőgazdálkodásra, milyen ellentmondások keletkeznek és hogyan lehet ezeket feloldani. A már ismertetett munkákon kívül ezt szolgálja az árrendszer fejlesztése, a munkaerő-gazdálkodás és a műszaki fejlesztés elemzése. Számítógéppel több variációt modellezünk a várható hatások kimutatására. Olyan eljárásokat is kialakítunk, melyek vállalati szinten is segítik a célszerű döntések felismerését. Feladataink megoldását az OTKA keret terhére 1987-ben vásárolt IBM AT kompatibilis számítógép segíti.

Kutatásaink szervesen kapcsolódnak a nemzetközi együttműködéshez. Gazdag fordításgyűjtemény könnyíti meg a tájékozódást. A szocialista országok gazdaságirányítása is gyökeres fordulat előtt áll. Kutatási eredményeink felé emiatt fokozott figyelem irányul. Számunkra is igen fontos az újabb elképzelések, kutatási eredmények gyors megismerése. A nyugat-európai erdészeti gazdaságtani kutatási eredmények feldolgozása nélkülözhetetlen a piaci gazdálkodás és az erdészet kölcsönhatásának, az állami irányítás erdészeti szerepének tisztázásához. Emiatt törekszünk a KGST, az IUFRO, valamint a kétoldalú kutatási együttműködések erősítésére, közös kutatások kibontakoztatására.

РЕЗЮМЕ

Основными задачами исследований по лесозакономике являются: совершенствование экономических знаний по рациональному использованию лесных ресурсов и хозяйственным нормативам. Среди важнейших результатов научных работ следует отметить:

- развѳртывание заинтересованности в лесном хозяйстве,
- экономическая оценка рекреационных, почвозащитных и противоэрозионных функций леса, а также воспроизводства древесных ресурсов,
- разработка методики для обоснования лесовосстановительных работ,
- совершенствование системы финансирования лесоводственных работ,
- экономическая оценка использования рабочей силы и технического развития,
- влияние хозяйственных нормативов на лесное хозяйство,
- экономические исследования в области охотничьего хозяйства.

Проведенные исследования прежде всего макроэкономического характера, но в то же время тесно связаны с непосредственной деятельностью лесохозяйственных предприятий.

SUMMARY

The main purpose of forest economics research is to improve the economic knowledge for forest policy.

The most important results are:

- development of interest in property in the forestry,
- economic evaluation of recreation, soil protection and growing of wood,
- working out the manners in planting,
- development of financing in silviculture,
- economic evaluation of manpower and technical development,
- the effects of economic regulators in forestry,
- economic evaluation of game management.

This research is of macro-economic character first of all, but it is closely connected to the activity of forestry enterprises.